

Rapport 2009:67

Arkeologisk utredning etapp 1

Östra Brunnsparken och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen - Skönbergagatan

Invid RAÄ 18:1 och 14:1
Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Östra Brunnsparken och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen - Skönbergagatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.....	4
Fornlämningar	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och åtgärdsförslag	6
Sammanfattande åtgärdsförslag	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter.....	7

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Med anledning av att Söderköpings kommun och Ramunderstaden AB påbörjat detaljplanearbete för den östra delen av Brunnsparken i Söderköping och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen – Skönbergagatan har Östergötlands länsmuseum utfört en arkeologisk utredning etapp 1.

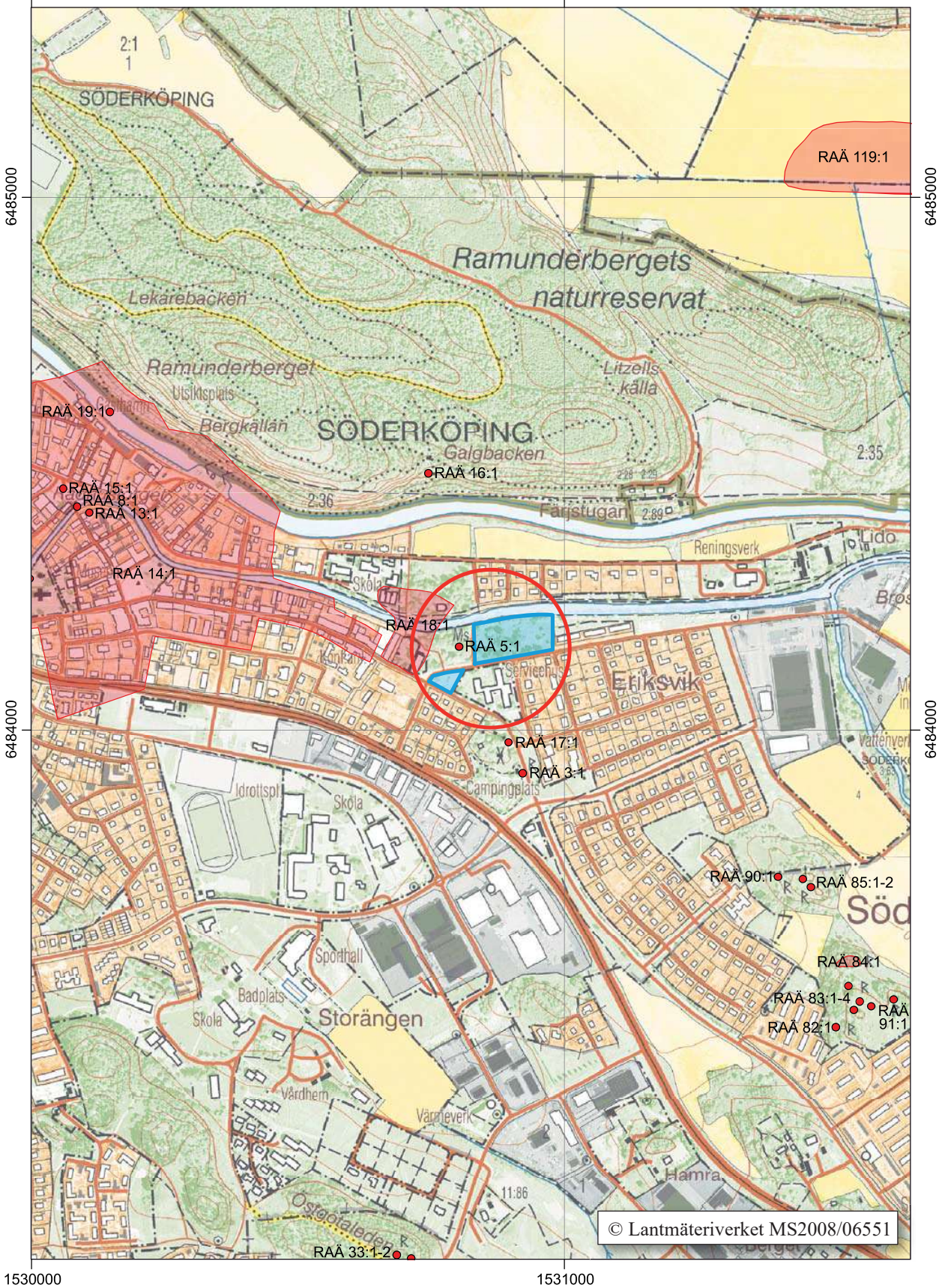
Det sammanlagda området för utredningen omfattar en yta av ca 12 450 m². Genom kart- och arkivstudier konstaterades att utredningsområdena varit utnyttjade som åkermark fram till första hälften av 1900-talet. Området längs Storån bedöms vara ett objekt där fast fornlämning kan komma att beröras vid en eventuell exploatering.

Mats Magnusson
antikvarie

1530000

1531000

1530000

1531000

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat med blått och fornlämningar markerade i rött. Skala 1:10 000.

Inledning

Den frivilliga arkeologiska utredningen etapp 1 (utredning utan KML-beslut) har föranletts av att Söderköpings kommun och Ramunderstaden AB påbörjat ett detaljplanearbete för östra Brunnsparken och den intilliggande parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen och Skönbergagatan.

Det aktuella området för utredningen omfattade en sammanlagd yta av ca 12 450 m². Uppdragsgivare var Söderköpings kommun och Ramunderstaden AB där den sistnämnda stod för de arkeologiska utredningskostnaderna. Utredningen har utförts av undertecknad.

Områdesbeskrivning

Utredningsområdena är belägna strax öster om gränsen för Söderköpings medeltida stadsområde (RAÄ 14, Söderköping). Det arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad från tidigt 1200-tal. Vid 1200-talets slut var de flesta av stadens medeltida institutioner fullt utvecklade. Gatunätet inom Söderköpings centrala delar har visat sig i stort vara det samma som under medeltiden med vissa förskjutningar och den skillnaden att en hel del mindre gränder försvunnit under årens lopp (Broberg & Hasselmo 1978).

Rådhusorget med dess hamn var Söderköpings hjärta och omgavs av Bergskvarteren i norr, Vintervadskvarteren i väst-sydväst samt Hagakvarteren i öst-sydöst. Ågatan, med den kulverterade Lillån, bildar gräns mellan Bergskvarteren och Vintervadskvarteren. Söderköpings äldsta stadslämningar bör kunna återfinnas i området närmast Rådhusorget och de därifrån utgående vägarna/vattenlederna.

Den del av utredningsområdet som benämns östra Brunnsparken ligger utmed den södra sidan av Storån som under medeltiden och tiden närmast därefter var stadens huvudsakliga handelsled. Viggebyvägen, som går söder om Brunnsparken och norr om den i utredningsområdet inkluderade parkeringsplatsen, gick till byn som heter just Viggeby. Söder om parkeringsplatsen löper Skönbergagatan som tidigare var huvudvägen söderut till Västervik.

Av de historiska kartorna framgår att utredningsområdena i östra Brunnsparken och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen – Skönbergagatan varit åkermarker fram till första halvan av 1900-talet. På 1946 års ekonomiska karta har östra Brunnsparken övergått till att vara ett parkområde med tennisbana.

Fornlämningar

Inom de två utredningsområdena finns inga registrerade fornlämningar men den anslutande fornlämningsmiljön visar på lämningar från järnålder och historisk tid. Väster om de aktuella områdena ligger närmast Söderköpings Brunn (RAÄ 18:1, Söderköping) med bl a brunnsalång, lada, brunnslasarett och kyrka samt en minnessten (RAÄ 5, Söderköping). Brunnsmiljön ligger direkt öster om gränsen för Söderköpings medeltida stadsområde (RAÄ 14:1, Söderköping) som här sträcker sig utmed Skönbergagatan.

På en höjd ca 600 m sydöst om utredningsområdena ligger ett gravfält (RAÄ 85:1-2 och 90:1, Skönberga sn) från järnåldern. Ett fragment efter en runsten (RAÄ 17:1, Söderköpings stad) har påträffats ca 150 m söder om utredningsområdena och ca 300 m norrut finns lämningarna efter en stenbyggnad (RAÄ 16:1, Söderköpings stad).

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att påvisa eventuella, sedan tidigare ej kända, forn- och kulturlämningar inom aktuellt utredningsområde. Utöver detta skulle eventuella presumtiva lägen för fornlämningar lokaliseras inom utredningsområdet.

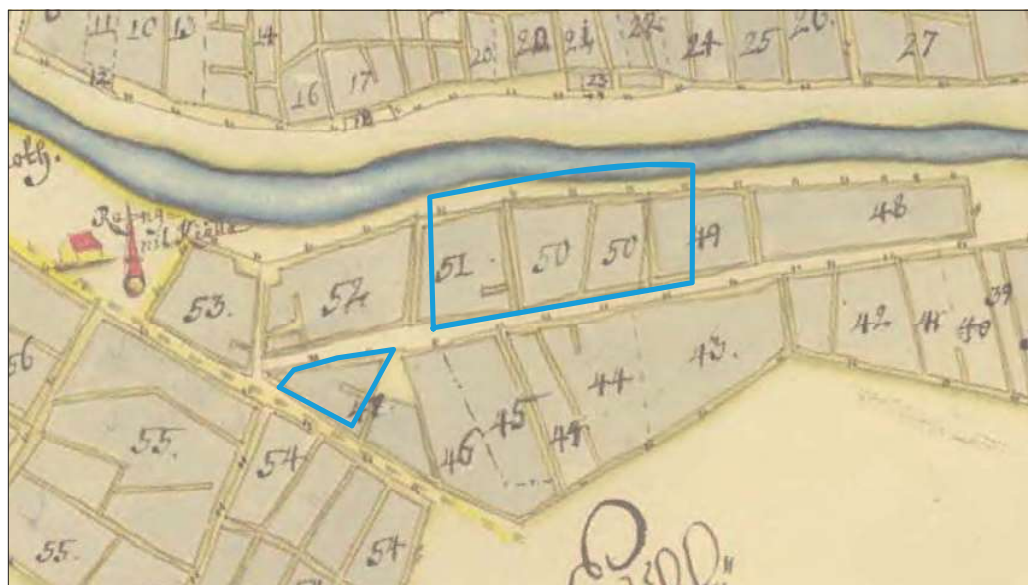
Lämningar som påträffades vid utredningen skulle dokumenteras avseende typ och utbredning. Utredningens resultat ska vid eventuell framtida exploatering kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete. Utredningen ger förslag på vidare antikvariska åtgärder på de platser där möjlig fornlämning är belägen inför en eventuell exploatering.

Metod och dokumentation

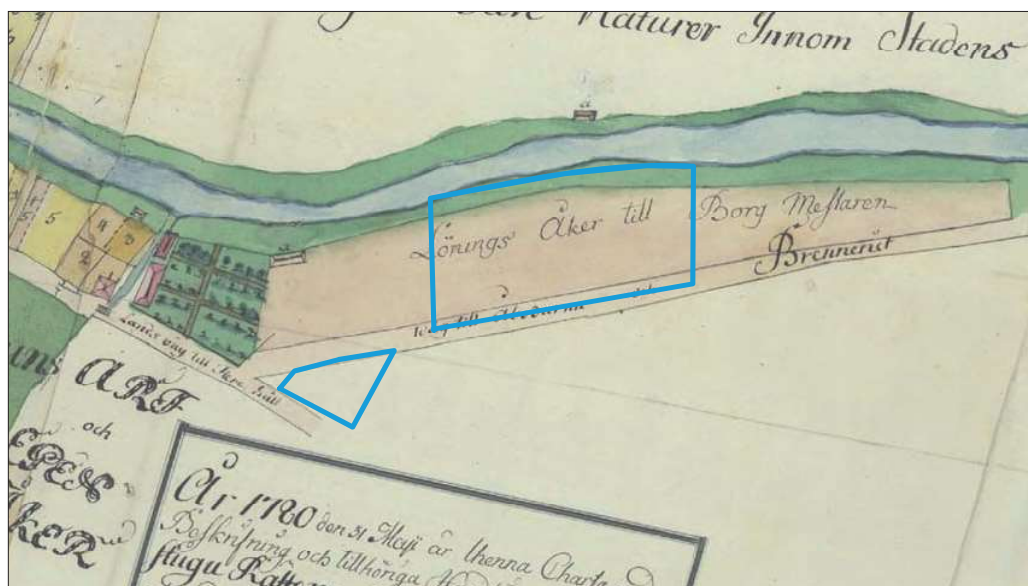
Utredningen kom att innehålla tre huvudmoment:

- Kart- och arkivstudier inklusive rektifiering av historiskt kartmaterial.
- Inventering i fält av utredningsområdet.
- Sammanställning av resultaten i rapportform.

Kart- och arkivstudierna syftade till att ge en kulturhistorisk bakgrundsbild av området. Besiktningen syftade till att utröna om det inom det aktuella området fanns några, ovan mark, synliga lämningar.

Figur 3. Rektifierat utsnitt ur ägomätning av Söderköpings stad 1701 (LMS D111-1:5) med utredningsområdena markerade i blått. Skala 1:4 000.

Figur 4. Rektifierat utsnitt ur arealavmätning 1786 (LMS 05-söd-18) med utredningsområdena markerade i blått. Skala 1:4 000.

Figur 5. Utsnitt ur den äldre Ekonomiska kartan 1946, blad 8G6g Söderköping, med utredningsområdena markerade i blått. Skala 1:4 000.

Eventuella lämningar skulle indelas i fyra kategorier efter dess antikvariska status. Här följer en definition av kategorierna.

- *Fast fornlämning.* Registrerad fast fornlämning med fornlämningsnummer (RAÄ-nr), utmärkt på ekonomiska kartan eller nyupptäckt fast fornlämning upprättad efter preliminär nummerserie.
- *Bevakningsobjekt.* Registrerad möjlig fornlämning med fornlämningsnummer (RAÄ-nr), ej markerad på ekonomiska kartan. Detta innebär att lämningens status ej går att avgöra genom okulär besiktning utan måste utredas vidare vid en eventuell exploatering.
- *Övrig kulturhistorisk lämning.* Lämningar med kulturhistoriskt värde, vilka normalt inte faller under Lagen om kulturminnen (SFS 1988:950). Lämningar i denna kategori är de som inte uppfyller kriterierna för fast fornlämning. De kan dock betraktas som fornlämning om de t.ex. ingår i ett sammanhang, som motiverar en sådan status. Lämningarna bör karteras och dokumenteras och hänsyn bör tas vid exploatering.
- *Uppgift om.* Lämningar som är kända genom tidigare uppteckningar eller muntlig källa men som inte återfunnits eller bedömts kvarligga.

Utöver de ovan beskrivna kategorierna redovisas även sådana objekt vilka utgör områden som utifrån sin topografi och läge bedöms kunna innehålla dold fornlämning. Dessa arkeologiska utredningsobjekt utgör sålunda presumtiva fornlämningar och bör utredas vidare genom sökschaktning inför eventuell exploatering. Objekten numreras efter preliminär nummerserie.

Resultat och åtgärdsförslag

Efter sammanställning av kart- och arkivstudier kan konstateras att de aktuella utredningsområdena inte berör någon känd forn- eller kulturlämning. Inte heller kunde något som tyder på dold fornlämning upptäckas vid fältinventeringen.

Däremot anses området mellan, den utmed Storån löpande, promenadvägen och ån utgöra ett objekt. Landområdena närmast Storån bedöms som presumtiva fornlämningar då åns betydelse för kontakterna inland-kust under järnålder och den efterföljande medeltida handeln inte får underskattas. De av landhöjningen uppgrundade åstränderna kan innehålla lämningar efter exempelvis bryggor, fasta fisken eller vrak. Detta område kräver en arkeologisk utredning etapp 2 i form av sökschaktsgrävning vid eventuell exploatering inom området.

Sammanfattande åtgärdsförslag

Östergötlands länsmuseum gör den slutgiltiga bedömningen att området närmast Storån, inom östra Brunnsparken, bör omfattas av en arkeologisk utredning etapp 2 inför eventuell exploatering där.

Fortsatta arkeologiska åtgärder kräver beslut enligt Kulturminneslagen (SFS 1988:950). Beslut om tillstånd fattas av Kultur- och samhällsbyggnadsenheten vid Länsstyrelsen Östergötland.

Referenser

Broberg B & Hasselmo M. 1978. *Söderköping. Medeltidsstaden 5*. Rapport. Riksantikvarieämbetet.

LMS D111-1:5. Ägomätning. Söderköpings stad. 1701. Anders i Mörn.

LMS 05-söd-18. Arealavmätning. 1786.

Äldre Ekonomiska kartan, 1946, blad 8G6g Söderköping.

Tekniska uppgifter

Områden	Östra Brunnsparken, parkeringen i korsningen Viggebyvägen - Skönbergagatan
Stad och kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 5, 14 och 18
Ekonomiska kartans blad	086 66 (8G 6g Söderköping)
Koordinater	X6484200-Y1530750 – X6484070-Y1530990
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1, utan KML-beslut
Länsstyrelsens dnr	-
Länsstyrelsens handläggare	-
Länsstyrelsens beslut	-
ÖLM dnr	395/09
ÖLM projektnr	531013
Uppdragsgivare	Söderköpings kommun och Ramunderstaden AB
Kostnadsansvarig	Ramunderstaden AB
Projektledare	Mats Magnusson
Grafik	Mats Magnusson
Fynd	-
Foto	Digitalt
Analyser	-
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2009:67 © Östergötlands länsmuseum

Med anledning av att Söderköpings kommun och Ramunderstaden AB påbörjat detaljplanearbete för den östra delen av Brunnsparken i Söderköping och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen – Skönbergagatan har Östergötlands länsmuseum utfört en arkeologisk utredning etapp 1.

Genom kart- och arkivstudier konstaterades att utredningsområdena varit utnyttjade som åkermark fram till första hälften av 1900-talet. Området längs Storån bedöms vara ett objekt där fast fornlämning kan komma att beröras vid en eventuell exploatering.